

NOTAT

- magasin om demokrati og Europa

Klogere på mange måder

Jens-Peter Bonde

Uffe Ellemann-Jensen

Mogens Lykketoft

Jens-Olaf Jersild

Jens Christensen

Sven Skovmand

Jens Rohde

Emilie Turunen

TEMA:

40 år med EU

- Hvordan ser fremtiden ud?

Indhold

- 3 Jens-Peter Bonde:
Klogere på mange måder
- 5 Jens Christensen:
"Rigtigt vi skriver under?"
- 7 Uffe Ellemann-Jensen:
Dybt bekymret
- 8 Jens-Olaf Jersild:
Uvidenhed eller kaos
- 10 Trin for trin - imod en
"stadig snævrere union"
- 12 Emilie Turunen
- 13 Mogens Lykketoft:
Dansk indflydelse
- 14 Sven Skovmand:
NOTATs historie
- 15 Skovmands Notater
- 16 Jens Rohde

Leder:

Udsigten 40 år efter

VI DANSKERE har nu været medlem af EF og EU i mere end en generation. Og de fleste, der lever i dag, kan ikke huske andet, end at vi "altid" har været med.

Men det er vigtigt at gøre sig klart, at Det Europæiske Fællesmarked, som knap 2/3 af den danske befolkning stemte ja til i 1972, er et ganske andet end den Union, vi står med i dag. Som Staffan Dahllöf viser i en oversigtsfigur side 12-13 har EF/EU taget fem traktatskridt op ad trappen i retning af et dybere og dybere samarbejde i den tid, Danmark har været medlem.

Samtidig er vi gået fra at være ni lande fra årsskiftet 1972-73 (inkl. Danmark, Irland, Storbritannien) til nu tre gange så mange. Mogens Lykketoft gør opmærksom på, at det har ændret det politiske klima i EU. De katolsk-konservative strømninger i Centraleuropa dominerer langt mindre end før.

MEN MINDST lige vigtigt er det, at verden uden for EU har ændret sig. De første knap tyve år af perioden, frem til murens fald i 1989, var totalt præget af efter- og kold krig.

I dag står vi i en globaliseret verden, hvor internationale kapitalmarkeder løber storm mod euroen, så vi alle – i forskellig grad – mærker det kolde sus i form af faldende huspriser, arbejdsløshed og frygt for fremtiden.

Samtidig er EU til stede i næsten alt, hvad vi foretager os. Som Jens-Peter Bonde har gjort opmærksom på, så er det

næsten umuligt at finde et stykke dansk lovgivning, der ikke er påvirket af EU på en eller anden måde.

Og med danske banker, der er så store, at selv den danske stat ikke ville kunne redde dem, hvis de skulle gå ned, trænger vi til en ny forståelse for Europas rolle og for Danmarks rolle i Europa.

NOTAT HAR SPILLET en væsentlig rolle i den lange historie om dansk modstand mod, og dansk skepsis over for, EU. Den gør Jens-Peter Bonde – engang redaktør – op med i interviewet på modstående side.

Den centrale er, og har været, kampen mod "det demokratiske underskud" i EU, og et spørgsmål om den politiske elite nu også gjorde det klart (nok) for befolkningen, hvad det var for et Europa, vi var på vej imod, og som vi nu ser folde sig ud – samtidig med, at der også er tegn på opløsning, og desorientering. Men bemærk, at selv en stjernetilhænger som Uffe Ellemann-Jensen nu mener (se interviewet inde i bladet), at spørgsmålet om det demokratiske underskud er relevant.

Dengang var løsningen for mange at træde ud. I dag må spørgsmålet være, hvordan vi indretter os mere demokratisk, mindre elitært i en ny version af Unionen. Jens-Peter Bonde kommer her i bladet med en helt ny tanke om, at EU's kommissærer skal vælges nationalt. Måske det var et sted at begynde en ny diskussion om, hvordan vi får forenet nationalt og europæisk demokrati. oaa

Jens-Peter Bonde taler ud.

Klogere på mange måder

I anledning af 40-året for Danmarks indtræden i EF/EU fortæller Jens-Peter Bonde om oprindelsen til sin EU-modstand. Om ny stillingtagen undervejs. Om en europæisk forbundsstat. Og om de første skridt, Danmark bør tage.

AF OLE AABENHUS

JENS-PETER BONDE har været tavs i lang tid efter sin afgang fra EU-parlamentet i 2008 og sin deltagelse som rådgiver for nej-siden i den anden irske folkeafstemning om Lissabon-traktaten året efter. Nu ankommer han med cykelhjelm ("Jeg har ikke kørekort") til Notats lokaler og er tydeligt opsat på at fortælle om sine politiske valg gennem tiden, om faren for diktatur som følge af euro-krisen og om de første skridt på en vej frem mod drømmen om en europæisk forbundsstat.

Anledningen er dels 40-året, dels den selvbiografi, han arbejder på. Den kladde, han har sendt til kommentar, har undertitlen: "Lidt klogere kan man vel altid blive".

»Jeg er blevet klogere på mange områder. I 15 år af mit liv troede jeg, vi

kunne komme ud af EF. Men med Pakkeafstemningen i 1986 (*afstemningen om Det indre Marked. red.*), hvor vi havde fået en alliance med Socialdemokratiet og Det Radikale Venstre, gik det op for mig, at selv i den situation stemmer vælgerne altså for "Mere EF" og ikke for "Mindre EF".

Vi er oppe imod alle medier, alle organisationer, næsten alle fagforeninger, 80 pct. af politikerne. Det er et styrkeforhold, som vi aldrig nogensinde vil være i stand til at ændre på«.

1992

Anden gang var efter det danske "Nej" til Maastricht-traktaten den 2. juni 1992:

»Jeg troede, at EF-modstand var et skandinavisk og britisk fænomen, og ikke noget, der fandtes i andre EU-lande. Men dagen efter, 3. juni, skriver den franske avis Libération på forsiden "Merci le Danemark!" - Tak, Danmark. Og det viste sig så at være symptomatisk for reaktionen rundt om i Europa. De havde i den grad

glædet sig til, at der var nogen, der gøkkede dem i Bruxelles«.

»I de dage gik min modstand fra at være dansk eller nordisk til at være europæisk«, siger Bonde med henvisning til den opbakning han fik i den kommende tid – i Tyskland, i Storbritannien, i Italien osv.

En præsident, der er udgået af et EU-parlamentsvalg med en vælgerdeltagelse på helt ned til 20 procent i visse lande - det holder ikke!

»Digteren Per Højholt sagde: "Vi skal ha' et land at være europæere i". Det blev Junibevægelsens første plakat. Vi sagde: Vi vil ikke ha' Danmark ud af EF, vi vil ha' det udemokratiske EF ud af Europa. Det var anden gang, jeg blev meget klogere«.

fortsættes næste side...

Grib ind mod de rige lande

Er du også blevet klogere af den krise, EU står i nu? spørger jeg. Men nej, krisen var til at forudse, mener han.

Hvad gør vi så nu, da euroen er i åbenlys krise?

»Der er efter min mening to scenarier: Det ene er, at de lande, der ikke kan følge med det tyske tempo, kobler sig ud og genskaber deres nationale valuta. Det har nogle meget uheldige fordelingsmæssige konsekvenser mellem rig og fattig – mellem dem, der har euro-tilgodehavender, og dem, der nu vil få deres løn i drakmer. Det er ikke let, men det må man lave en plan for.«

” Digteren Per Højholt sagde: ”Vi skal ha’ et land at være europæere i”. Det blev Junibevegelsens første plakate.

En demokratisk forbundsstat

»Der er et andet scenarie, men det er desværre umuligt: Det handler om at skabe en demokratisk forbundsstat. Hvis du vil have fælles penge, så må du også have en fælles regering og et fælles parlament til at styre dem. Hvis politikerne skal være ansvarlige over for vælgerne, og ikke bare over for finansmarkederne, så må du have en demokratisk forbundsstat.

Problemet er bare, at en demokratisk forbundsstat forudsætter, at folk vil udvise solidaritet med befolkninger i andre lande og er parat til at omfordele, når det går galt i nogen områder. Og det vil altid gå galt i nogle områder. Det er en slags naturlov, at økonomier udvikler sig forskelligt i forskellige egne af en union.

JENS-PETER BONDE (f. 1948) var medstifter af Folkebevægelsen mod EF (1972). Medstifter af JuniBevægelsen (1992). Redaktør af NOTAT (1974-79). Medlem af Europa-Parlamentet i næsten tre årtier (1979-2008). Rådgiver for ireren Declan Ganley, Libertas parti i tiden op til den anden irske folkeafstemning om Lissabontraktaten (2009).

I Danmark var han ledende repræsentant for nej-fløjen. I EU-parlamentet var han formand for forskellige EU-skeptiske grupper og medlem af Parlamentets formandsgruppe. Kåret til ”Årets europæiske politiker” af bladet The European Voice (2001).

Partipolitisk var han formand for Radikal Ungdom (1971-72). Medlem af Danmarks Kommunistiske Parti (1975-91).

Har udgivet 60 bøger om EU.

Det andet, du har brug for, det er mobilitet. Folk skal være parat til at flytte hen, hvor der er job. Det har man i USA – jeg husker nogle tal fra folkeafstemningsdebatterne, der sagde, at i USA var der 5 pct., der søgte et job i en anden stat i USA hvert år, og det tilsvarende tal for Europa var 0,4 pct.

Vi har ikke en mobilitet, der ligner det, der skal til for at have en fælles mønt. Og hvis du vil have en fælles solidaritet og en større mobilitet, så skal du have et fælles folk. Men du kan jo se, om norditalienere føler sig ansvarlige for syditalienere, og flamlændere i Belgien for walloner, for nu at give et par eksempler på, at det måske ikke kommer til at fungere.«

Men jeg er ikke imod. Jeg har aldrig været imod den smukke drøm om en fælles, europæisk, demokratisk forbundsstat. Det er og forbliver en meget smuk drøm. Jeg kan bare ikke se den realiseret, fordi jeg ikke kan se, hvordan de to forudsætninger solidaritet og mobilitet skulle kunne komme til stede.«

” Der er et andet scenarie, men det er desværre umuligt: Det handler om at skabe en demokratisk forbundsstat.

I begyndelsen var løgneren...

Nu springer vi lige lidt tilbage: Du startede i Det Radikale Venstre. Hvad var det, der gjorde, at du engagerede dig så stærkt i EF-modstanden dengang?

»Jeg var ikke specielt meget imod EF. Jeg arbejdede med uddannelsespolitik i Studenterfronten i Århus og var næstformand i Studenterrådet. Det var min verden dengang. Men jeg så, at politikerne begyndte at fornægte Rom-traktatens mål. Jeg havde læst folkeret og statsret hos Max Sørensen (*manden, der formulerede Grundlovens §20 om folkeafstemninger ved afgivelse af suverænitet. red.*). Han var føderalist, så jeg vidste godt, at Romtraktaten ikke handlede om afsætning af danske svinekroppe, men var et mere vidtgående projekt. Og det var benægtelsen af det, der engagerede mig.

Jeg har faktisk aldrig nået at tage stilling til, om jeg er for eller imod EF, - hvor pudsigt det end lyder. Fordi jeg blev engageret i at rette op på de vanvittige udsagn, som politikere og eksperter kom med om, hvad EF var. Det var det, der fangede mig.

Så kom jeg ind i Folkebevægelsens miljø. Men det var ud fra en europæisk og ikke en nationalistisk tankegang, og som sagt blev jeg fanget af, at ja-siden ikke sagde sandheden. Det tog mig som gidsel. Og dér har jeg så været lige siden.«

Nej-siden har aldrig vundet - !

Men du har været med til at vinde nogle markante folkeafstemninger... ?

Nej-siden har aldrig vundet en folkeaf-

stemning, hverken i det ene eller det andet land. Men ja-siden har tabt nogle stykker. Styrkeforholdet mellem ja og nej har i hver enkelt afstemning være helt grotesk, og nej-siden har aldrig kunnet vinde. Men ja-siden har spændt ben for sig selv med forkerte argumenter, og med selvmål efter selvmål har de været i stand til at tabe afstemninger.

Tænk på Nyrup og Jøved, der går ud og fortæller om alle de økonomiske fordele, der er ved euroen -- og så kommer vismændene med en rapport, der siger: Nej, det her handler slet ikke om økonomi. Det handler om politik. Nyrup tabte. Det var ikke os, der vandt.«

Men nej-siden har dog domineret den danske debat...

Der er en gammel skyttegravskrig mellem tilhængere og modstandere. Nej-siden har altid været så stærk, at vi kunne true ja-siden, og selve truslen har blokeret for, at ja-siden kunne udvikle standpunkter, som var mere nuanceret.

Vi er jo historisk gået efter, om der var noget lort i EU, vi kunne vise frem. Vi er gået unuanceret til værks, men vores angreb har været præcise hver gang.

Dermed har vi fået en manglende fælles forståelse i Danmark for, hvad man faktisk kunne fremføre i EU og komme igennem med – måske ved at finde allierede i andre lande.

Taler vi ikke om et problem, der findes i alle EU-lande?

Nej, det synes jeg ikke. I Tyskland har man en fælles forståelse for, at man skal have demokrati i EU. Det har der været i alle årene, og det er så i deres version et føderalt demokrati. Det er en fælles forståelse for tyskere, som er kommet ud af en debat – en grundig, fælles debat – om Europa.

” Nej-siden har aldrig vundet en folkeafstemning, hverken i det ene eller det andet land.

Blokeringen skyldes bl.a. dig... !

Ja, og i mine erindringer påtager jeg mig en stor del af ansvaret. Men jeg har også forklaret hvorfor. Vi har jo svaret på ja-sidens fortællinger og usandheder. Dem har vi besvaret og jagtet. Og dér har vi så peget bagud i stedet for at pege fremad. Der har vi et medansvar.

Så det, du er ude på, er at der skal skiftes gear nu?

Ja, og at ja- og nej-siden må holde op med at agere, som om der er en folkeafstemning lige om hjørnet om dansk udmeldelse af EU. Det er der ikke. Det kommer der ikke.

I dag

Problemet nu er, at euroen er ved at bringe hele EU til forlis, siger Jens-Peter Bonde.

For det første er magten flyttet. »Den er ikke længere i Unionens institutioner. Den er nu i Berlin«.

»Jeg finder det ønskværdigt, at man samarbejder i europæiske institutioner med fælles spilleregler og fælles retsregler, fremfor at det er de store lande, der bestemmer alt på vegne af de små. Jeg ser ikke de fælles institutioner som den store skræk i forhold til de små lande. Tværtimod. Store lande kan altid sætte sig igennem. Små lande kan kun sætte sig igennem, når der er fælles spilleregler«.

Igen vender vi tilbage til forbundsstaten som den umulige ramme om et europæisk demokrati. »Man kan ikke lave demokrati i et føderalt Europa, uden at man har mobilitet og solidaritet, men man kan lave så meget andet. Man kan lufte ud i institutionerne og gøre dem åbne, nære og demokratiske«.

” Man kan ikke lave demokrati i et føderalt Europa, uden at man har mobilitet og solidaritet, men man kan lave så meget andet.

Tre gør-det-selv punkter

I en kronik til Jyllands-Posten peger Jens-Peter Bonde på tre ting, vi kunne gøre i Danmark – ”i morgen tidlig”, siger han:

1. At alle journalister og folkevalgte kan gå ind og følge en hvilken som helst sag. Kan få papirer, kan gennemgå dem.
2. At du kan holde Folketingets politikere ansvarlige for alt, hvad danskere gør i EU.
3. At du vælger en dansk kommissær ved direkte valg.

De tre ting vil føre til en ”revolution i EU”: »Så får du en debat i Danmark omkring måske seks kandidaters program for, hvad de vil gøre, og hvad de vil sige. Det vil i den grad engagere folk.

Det er ikke noget europæisk demokrati, du får skabt, nej, men du får skabt noget demokrati omkring den danske deltagelse i de fælles europæiske institutioner. Det vil være et stort spring fremad«. Hvis andre lande fulgte efter kunne næste skridt være, at »nogle af dem kunne stille op i et direkte valg om, hvem der skal være kommissionsformand eller præsident«.

Men en præsident, der er udgået af et EU-parlamentsvalg med en vælgerdeltagelse på helt ned til 20 procent i visse lande - det holder ikke! Du er nødt til at gå den anden vej for at engagere vælgerne«. ♦

Interviewet er optaget 4. sept. 2012. En udskrift af hele interviewet er placeret på www.notat.dk, under Skrifter / Tekster til Download.

Foto: Kommissionen

Krag skriver under 22. januar 1972. Til venstre udenrigsøkonomiminister Ivar Nørgaard. Til højre en veltillfreds Jens Christensen, Udenrigsministeriets Markedssekretariat, leder af den danske forhandlingsdelegation. Nu manglede kun folkeafstemningen 2. oktober, for at Danmarks medlemskab kunne blive en realitet.

”Er det nu rigtigt, at vi skriver under?”

Sådan spurgte den daværende statsminister Jens Otto Krag, natten før han underskrev Danmarks indtræden i EF i 1972. Lederen af den danske forhandlingsdelegation, fortæller.

AF GRY BRØNDUM

FOR 40 ÅR SIDEN sad han ved daværende statsminister Jens Otto Krags side, da Krag på Danmarks vegne underskrev traktaten, der bragte Danmark ind i EF. I dag sidder Jens Christensen i en solbeskinnet stue nord for København og tænker tilbage.

Der er kaffe i kopperne på kaffebordet denne eftermiddag. Men for 40 år siden stod optakten til underskriften på skysjusser på Krags hotelværelse inden sengetid, og her husker Jens Christensen tydeligt en eftertænksom statsminister: ”Er det nu rigtigt, at vi skriver under?”

Han ville diskutere, hvad det førte til, erindrer Jens Christensen.

Krags ræsonnement var, at »Hvis vi engang i næste århundrede bliver en del af Europas Forenede Nationer, så er det nok ikke det værste, der kunne ske i betragtning af det, vi havde oplevet i første halvdel af dette århundrede«.

»Vi havde nok en fornemmelse af, at nationalstaten kom til at betyde mindre fremover.»

Mens solen skinner ind ad vinduerne i Nordsjælland, er der både en bankunion og sandsynligvis en finansunion på tegnebrættet i EU, mens kommissionsformand Jose Manuel Barroso gør klar til at holde sin årlige tale om Unionens tilstand, hvor

fortsættes næste side...

...fortsat fra side 5

han siger det klart: "Vi har brug for en føderation af nationalstater for at få unionen til at fungere".

Vi skulle være med

Men det var ikke drømmen om en føderation, der styrede Danmark ind i EF. For selv om fællesskabets betydning for freden efter de to verdenskrige betød meget for Krag, så var det først og fremmest hensynet til dansk økonomi, der gjorde udslaget, forklarer Jens Christensen:

Danmarks store landbrugseksport nødvendiggjorde fra starten et medlemskab af den spæde Union, man i efterkrigstiden kaldte "De Seks". Frygten var, at De Seks – blandt andet på grund af den kolde krig – ville oprette handelsbarrierer for at sikre, at de blev selvforsynende med landbrugsvarer, til stor skade for Danmark.

Alternativerne i efterkrigstiden var frihandelsamarbejdet EFTA, der blev skabt mellem Sverige, Norge, Danmark, Storbritannien, Portugal, Schweiz og Østrig, som et frihandelsområde først og fremmest for industrivarer og ikke det for Danmark så vigtige landbrug: »Man så derfor ret hurtigt, at EFTA ikke havde den nødvendige slagkraft. Vi skulle være med i De Seks«, forklarer Jens Christensen.

Det var måske ikke gået så galt, hvis Danmark, Sverige og England havde været med i eurozonen...

Forhistorien

Danmarks optagelse i De Seks var allerede på tegnebrættet i 1961, men da blokerede den franske præsident De Gaulle for briterne. Og selvom der var flertal for dansk deltagelse i Folketinget på det tidspunkt, hvor Krag var udenrigsminister i Danmark, ville man ikke melde sig ind uden briterne, der stadig sås som helte efter 2. verdenskrig over for "det katolske sammenrend" i De Seks med Tyskland, Frankrig og Italien.

Jens Christensen arbejdede derfor hele tiden i Udenrigsministeriet på at bygge bro til EF. I 1967 søgte Danmark igen om optagelse, men fik afslag. Så prøvede vi at lave et nyt samarbejde - Nordek - med Sverige, Danmark, Norge og Finland, men det røg på gulvet, måske på grund af Ruslands indflydelse på finnerne, så de ikke underskrev traktaten.

Men da Charles de Gaulle så trådte tilbage i Frankrig, var banen klar for Storbritanniens og Danmarks indtrædelse i unionen: På det tidspunkt var der opstået uenighed i Socialdemokratiet. Grundloven

Jens Christensen (f. 1921), ambassadør, fhv. departementschef i Udenrigsministeriet.

kræver enten 5/6 flertal i Folketinget eller folkeafstemning, og det blev så det sidste. 56,7 procent af de stemmeberettigede sagde ja til, at Krag kunne føre Danmark ind i fællesskabet.

Skeptikerne

Skeptikerne – med bl.a. socialdemokraterne Ritt Bjerregaard og Svend Auken i spidsen – stemte nej, fordi de var bange for, hvad det "stadig snævrere samarbejde" med tiden kunne udvikle sig til. De følgende år fortsatte ja-nej diskussionen og kulminerede med det danske nej til Maastricht-traktaten i 1992. De, der havde stemt ja for at sikre flæskepriserne, kunne undervejs notere, at Danmarks landbrugseksport i de første år efter afstemningen i 1972 steg med en værdi på omkring tre milliarder danske kroner.

Vores økonomiske interesser har ifølge Jens Christensen hele tiden været, at være en del af Unionen, men det var klart fra starten, at der ikke ville gå mange år efter indtrædelsen, før Unionens fremtidsprospektiver igen blev relevante. Og her skuffede Danmark med sin tvivlende og fodslæbende holdning til Unionen.

Vi havde nok en fornemmelse af, at nationalstaten kom til at betyde mindre fremover.

Skuffelsen Danmark

»Vi har været en skuffelse i Europa«, siger Jens Christensen: »Der var ingen, der

havde forestillet sig, at Danmark ville blive besværlig som medlem«.

Når det kommer til Unionens udvikling, har det hele tiden været klart, at en valutaunion var nødvendig for, at EU kunne fungere som frihandelsområde. »Det havde derfor været helt naturligt, at Danmark var gået med i euroen fra starten, og ikke som Storbritannien valgte at stå uden for«, siger Jens Christensen.

Og det er her, han mener, at vi for alvor har svigtet Unionen, som netop nu er i krise: Danmark ville sammen med Sverige og Storbritannien kunne have banet vej for en langt mere ærlig tone i EU, mener han: »EU har slet ikke været hårde nok over for Grækenland, da vi så, at de snød. Det sagde man ikke til hinanden i EU«, men tilføjer han. »Det var måske ikke gået så galt, hvis Danmark, Sverige og England havde været med i eurozonen. Vi havde været bedre til at sige: Det går ikke!«

EU har slet ikke været hårde nok over for Grækenland, da vi så, at de snød. Det sagde man ikke til hinanden i EU.

Småligt

I dag ser det sort ud, når man efterspørger en folkeafstemning om euroen. Og Danmarks forbeholdne medlemskab af Unionen har da også én gang for alle sat os ud på et sidespor, hvor vi ikke har medindflydelse på det projekt, som har givet næsten konstant økonomisk fremdrift siden 80'erne:

»Vi siger, at vi har én af de stærkeste økonomier i Europa«, siger Jens Christensen med henvisning til den siddende socialdemokratiske regering: »Men samtidig kræver vi nu at få en milliard i rabat på vores EU-kontingent. Det er småligt«. ♦

Kilder i øvrigt: Nikolaj Petersen: *Dansk udenrigspolitisk Historie, bind 6, 1993.* Michael Seidelin: *Den stenede vej mod Unionen, 2004.* Jens Christensen: *The odd man out, 1993.* Carsten Svane Hansen: *En Union - Den Europæiske Union efter Maastricht, 1994*

Konference med tre eksperter og otte ungdomspolitikere

Hvad vil vi med EU?

Tirsdag den 30. oktober kl. 19-21.30 på Vartov, Farvergade 27, København

Tre af landets førende eksperter på demokratiet, euroen og EU, **Rebecca Adler-Nissen**, **Jesper Jespersen** og **Gitte Sommer Harrits** udfordrer formænd og EU-ordførere fra ungdomspartierne.

Pris: 70 kr., 20 kr. for studerende. Kaffe og vand kan købes.

Arrangør: DEO i samarbejde med Vartov.

SE MERE PÅ www.deo.dk

DEO EU-debat - mere spændende - mindre fastlåst
info@deo.dk - tlf. 70 26 36 66

Foto: Baltic Development Forum

Dybt bekymret

Uffe Ellemann-Jensen har altid været begejstret for Europa-tanken, men i dag er han "dybt bekymret" for, om euroen og hele EU bryder sammen. En anden mulighed er, at vi får et rigt Nordeuropa omkring Østersøen over for et fattigt Sydeuropa med kyst mod Middelhavet.

Uffe Ellemann-Jensen

AF OLE AABENHUS

»**JEG SKAL IKKE SKJULE**, at jeg er dybt, dybt bekymret for, at krisen i sidste ende kan føre til en opløsning af alle de ting, jeg har håbet og ønsket for Europa, og som i meget store træk er opnået.«

Sådan siger Uffe Ellemann-Jensen, fhv. udenrigsminister, nu kommentator og i mange år leder af Østersøorganisationen Baltic Development Forum.

Uffe Ellemann-Jensen var endnu ikke politiker, men en kendt journalist på DR, da afstemningen om EU-medlemskab fandt sted. Men engagementet var kendt.

Det Europa, jeg håbede at se dengang, det var et Europa med et meget tættere samarbejde.

»Jeg var dybt frustreret over, at det handlede så meget om økonomi, siger han i dag til NOTAT. Jeg havde en fornemmelse af, at det kunne give bagslag, hvis man underspillede det politiske.«

Det politiske var med fra start. »Da vi stemte i 1972, da sagde vi også ja til en fælles valuta. Det lå i Werner-planen

(vedtaget på topmødet i Haag, 1969. red.). Også Det Indre Marked lå i de målsætninger, der var.«

»Det er let at se alle de fejl, der er begået omkring euroen«, siger Uffe Ellemann-Jensen i dag. »Det er let at være bagklog og sige, vi skulle have gjort valutasamarbejdet endnu stærkere, men havde vi rent faktisk gjort det, så havde vi ikke fået euroen. Hvis vi havde lavet en forpligtende finansunion, var der en masse, der var stået af.«

Jeg har altid sagt: Hold op med det ævl. Der er ikke demokratisk underskud i EU. Men...

»Set i bagklogskabens klare lys kan man sige, at Forbundsbanken skulle have stået fast over for politikerne. Men der var jo – og det glemmer man ofte – der var strid modstand i tyske finans kredse og i den tyske forbundsbank. For de kunne se, at det var Tyskland, der reelt kom til at afgive suveræniteten. – Men her var det så, at Kohl og Genscher (hvh. tysk kansler og

Hvor stærk vil lysten være til at indgå i en tysk styret union?

udenrigsminister. red.) sagde, at vi frygter for, at et genforenet Tyskland vil blive så stærkt, at alle andre vil vende sig imod os i afsky.

Der var jo heller ingen, der havde fantasi til at forestille sig, hvor dybt problematisk den tyske genforening blev for økonomien. Vi tænkte blot, at nu bliver de to tysklunde smeltet sammen, og mange havde den forestilling, at DDR var nok alligevel den mest effektive. Der var ingen, der drømte om, hvor kostbart det blev for tyskerne.«

Det dystre scenarie

Nu sidder vi så i krisen. Hvor fører den hen?

Lad os tage det dystre scenarie først, som desværre ikke er urealistisk. Du har haft en global krise, og den globale magtstruktur er ændret helt afgørende. Både USA og Europa er klemt og mister global indflydelse.

fortsættes side 12

Uvidenhed eller kaos

Erfaringerne fra tv-programmet "Europa eller kaos" peger på, at komplekse diskussioner om EU ikke skræmmer danskerne, tværtimod. Men hvorfor er det sådan? Vi taler med folkene bag programmet, med medieforsker Mark Ørsten og EU-eksperter Rebecca Adler-Nissen.

Foto: Jesper Grammark

AF MARCUS LANTZ

SIDEN 1972 har pressen søgt at forklare danskerne, hvad der foregår i det forenede Europas institutioner. Og det har knebet gevaldigt, både for DR og andre af landets toneangivende medier. EU-stof sælger ikke, og som det bl.a. har været omtalt på www.notat.dk, faldt de fem største dagblades dækning af EU med 18% fra 2000 til 2010.

Siden kom en europæisk gældskrise for alvor på dagsordenen, og det har fået medierne til at øge deres fokus på den 40 årige fødsel. Under det danske formandskab i foråret 2012 søsatte Danmarks Radio et tv-program sendt kl. 23.10 hver tirsdag på DR2. Ambitionen med programmet "Europa eller kaos" var at gøre EU-stoffet mere nærværende for danskerne.

Ifølge programmets vært Jens Olaf Jersild lykkedes det.

»Vores seere virkede mest interesserede i noget, du kan kalde direkte EU-stof. Der, hvor vi har haft de mere traditionelle for og imod-debatter - for eksempel om, hvorfor vi ikke har en folkeafstemning om finanspagten, det er noget, som måske er græsset godt igennem i forvejen, og det er vores seere ikke så vanvittig interesserede i.

EU er da noget af en mundfuld, ikke kun for befolkningen, men også for politikerne.

Rebecca Adler-Nissen

I et program, hvor vi lagde ud med Dominique Moïsi (*fransk politolog, klummeskriver i Financial Times og forfatter til bogen "The Geopolitics of Emotion", red.*) blev seerne hængende. Da Villy Søvndahl så kom på, zappede de væk. Altså, jo mere udanske vi er, jo flere seere har vi», siger Jersild.

Programmet var fra DR2's ledelse ikke spået høje seertal, fortæller Jersild, men det formåede at tiltrække flere end

Jens-Olaf Jersild, mangeårig journalist ved DR. Har stået i spidsen for programmer som "Profilen", "Rapporten" og "Jersild og Spin". Havde "overraskende gode seertal" på EU-programmet "Europa eller kaos".

forventet - på de gode dage op mod 100.000. Til sammenligning ser gennemsnitligt 109.000 danskere Deadline 22:30.

EU i vores DNA

Jersild, hvis far, reklamemanden Morten Jersild, var med til at starte NOTAT, me-

ner, at det er blevet en del af danskernes dna, at vi er medlem af EU.

Det betyder også, at medierne i stadig stigende grad har mulighed for at kommunikere nogle mere komplicerede budskaber om EU i danskernes daglighed.

»De overraskende gode seertal på

Danskerne vidner om EU er mangelfuld

Ifølge en Gallup-måling fra 2009 foretaget af Dansk Ungdoms Fællesråd giver landets unge mennesker (16-25 år) udtryk for, at de ikke føler sig klædt på til at stemme ved EU-parlamentsvalgene. 43% siger, at de "ikke ved nok" til at kunne stemme.

I 2010 laver NOTAT i samarbejde med Megafon en repræsentativ rundspørge. Den viser, at 2/3 af danskerne ikke ved, hvordan lovgivningsprocessen fungerer i EU.

I juni 2012 svarer 33% af danskerne i en meningmåling lavet af Epinion for DR Nyheder, at de ikke ved, hvordan regeringen har klaret EU-formandskabet.

"Europa eller kaos" er udtryk for, at en mere klassisk ja-nej-debat om EU er væk. I dag er det muligt at fortælle historier om EU, uden at folk som det første spørger sig selv, om det var en historie for eller imod EU«, siger Jersild.

Danskerne og EU

Men ét er tv-mandens fornemmelse og de forholdsvis gode seertal blandt DR2-

Rebecca Adler-Nissen, adjunkt i statskundskab ved Københavns Universitet

segmentet - for flertallet af danskerne er EU stadig en 40-årig borddame, der er svær at danse med.

»EU er langt væk, og det er ikke kun et dansk fænomen. Dog har den økonomiske krise gjort, at mange flere mennesker interesserer sig for EU og de mekanismer, der er årsag til krisen«, siger Rebecca Adler-Nissen, adjunkt i statskundskab ved Københavns Universitet og forsker i EU's udvikling og forholdet mellem medlemsstaterne.

Siden Danmark indtrådte i det fælles europæiske samarbejde i 1972, har danskerne været relativt tilfredse med medlemskabet, men de har også udtrykt bekymringer. En bekymring har handlet om frygten for at miste selvbestemmelse og identitet, som blandt andet kom til udtryk i Maastricht-afstemningen i 1992, der førte til de fire danske forbehold. En anden bekymring har handlet om, at EU ikke var demokratisk og borgernært nok, forklarer Adler-Nissen.

Ud over, at navnet på dåbsattesten er ændret, rummer EU nu også en fælles møntfod, fælles udenrigspolitik, fælles asylpolitik og fælles parlament med mere.

»Lige meget, om man er modstander eller tilhænger af EU, er befolkningen interesseret i EU.

Mark Ørsten

I 1972 handlede danskernes valg om det indre marked og, populært sagt, hvordan vi kunne sælge mere bacon. Nu handler det om en Union, der har indflydelse på en stor del af vores lovgivning, og en dansk regering, der ikke vover at sende et eller flere af vores forbehold til afstemning, fordi et flertal af danskerne ifølge alle meningsmålinger vil vende tommelfingeren nedad, uddyber Adler-Nissen.

»EU er ganske kompleks, ikke kun for befolkningen, men også for politikerne. Vores regering skal forhandle med både de andre lande og danskerne hjemme i stuerne. Og særligt siden euroen kom til i 2000, har udviklingen været så stærk, at det kan være svært at følge med«, siger Adler-Nissen.

EU og pressen

En afgørende årsag til, at det kan være svært at følge med i, hvilke politiske beslutninger der træffes i EU, er mediernes - og især tv's - lave prioritering af EU-stoffet, forklarer Mark Ørsten, som i

Foto: Mads Falmer

Mark Ørsten, lektor, leder af journalistuddannelsen på Roskilde Universitetscenter. Skrev ph.d.-afhandling om pressens dækning af EU fra 1991-2001. Arbejder nu med pressens EU-dækning under det danske formandskab.

øjeblikket forsker i den danske presses ageren under EU-formandskabet.

»På grund af den europæiske gælds-krise har EU optrådt forholdsvis mere hyppigt.

Men set over de sidste tyve år er dækningen af EU-stof i de danske medier stadig begrænset, og med mindre man tilhører den mere "elitære" del af den danske befolkning, der ser DR2 Deadline og TV2 NEWS, lytter til P1 Morgen og Orientering, læser Politiken eller Berlingske Tidende og orienterer sig på udenlandske mediers hjemmesider, når EU-dækningen ikke ind på ens radar«, siger Ørsten med henvisning til forskning, der beskæftiger sig med kortlægning af danske mediebruger-segmenter.

»Vores seere virkede mest interesserede i noget, du kan kalde direkte EU-stof.

Jens Olaf Jersild

Ørsten mener, at de brede tv-mediers berøringsangst er forfæjlet. "Europa eller kaos" er et skridt i den rigtige retning, men man savner de "gode gamle dage", da TV Avisens Hans Bischoff forstod at formidle komplicerede sammenhænge, så alle danskere kunne forstå det.

»Der er en forestilling om, at danskerne ikke ønsker at høre om EU, men lige meget, om man er modstander eller tilhænger af EU, er befolkningen interesseret i EU, fordi verden er blevet mere globaliseret.« siger Ørsten ♦

Trin for trin – imod en "stadig snævrere union"

I de 40 år, der er gået siden 1972, er EF/EU trådt 5 trin op ad integrations-trappen, og antallet af medlemslande er tredoblet. Nu har fru Merkel lagt op til endnu et trin. Få et überblick her.

AF STAFFAN DAHLLÖF

TRIN 1: Start i efterkrig

1951: Efter anden verdenskrig beslutter seks lande - Vesttyskland, Frankrig, Italien, Belgien, Holland og Luxembourg - at deres kul- og stålproduktionen skal styres overstatsligt ved et ministerråd, en "høj myndighed" (idag Kommissionen), en "forsamling" (i dag EU-Parlamentet) og en domstol.

De seks erstatter Den Internationale Myndighed for Ruhr, som var sejrsmagternes kontrolorgan med den tyske rustningsindustri.

TRIN 2: Told, marked, a-kraft

1957: Rom-traktaten vedtages: Kul- og stålfællesskabet udbygges med en traktat om en toldunion og et fælles marked (Det Europæiske Økonomiske Fællesskab) og en traktat om atomkraft (Euratom).

Formuleringen "imod en stadig snævrere Union" stammer fra Artikel 1 i Rom-traktaten og er blevet gentaget i alle traktater siden da. "Union" blev dengang officielt oversat til "sammenslutning".

Landbrugspolitikken kommer med fra 1962. Det hele skrives sammen i Fusions-traktaten 1965.

1972: Dansk folkeafstemning om dansk EF-medlemskab: 63,3 pct. ja, 36,6 pct nej.

1975: Et politisamarbejde starter 1975 uden om institutionerne i et forum kaldet TREVI (Terrorisme, Radikalisme, Ekstremisme og International Vold - "Violence Internationale").

1985: Afskaffelse af grænsekontrollerne indledes også lidt udenom ved Schengen-aftalen mellem fem EF-lande 1985, og senere Schengen-konventionen 1990. Schengen omfatter i dag 23 EU-lande (alle undtaget Storbritannien, Irland, Bulgarien og Rumænien) - plus Norge, Island, Schweiz og Lichtenstein.

TRIN 3: Indre Marked og væk med veto

1986: Det Indre Marked vedtages - i form af Fællesakten, også kaldt EF-Pakken. Samtidig overgår man til flertalsafgørelser i Ministerrådet og medindflydelse for Parlamentet. Udenrigspolitikken ("Europæisk Politisk Samarbejde") kommer også med, men sådan lidt uden om institutionerne.

1986: Dansk folkeafstemning om EF-pakken. 56,2 pct. ja, 43,8 pct. nej.

TRIN 4: Union og euro

1992: Maastricht-traktaten vedtages: Traktaterne om kul og stål, atomenergi, toldunion og det indre marked, plus det retslige og det udenrigspolitiske samarbejde samles under en ny betegnelse: Den Europæiske Union. Beslutning om Den Økonomiske og Monetære Union med fællesvalutaen ecu, European Currency Unit, fra 1999 omdøbt til euro, indført som fysisk betalingsmiddel i 2002.

1992: Dansk folkeafstemning om Maastricht-traktaten. 49,3 pct. ja, 50,7 pct. nej.

1993: Dansk folkeafstemning om Maastricht-traktaten med forbehold for euro, forsvar, retsligt samarbejde og unionsborgerskab. 56,8 pct. ja, 43,3 pct. nej.

TRIN 5: Mere retsligt samarbejde

1997: Amsterdam-traktaten vedtages: Schengen-reglerne skrives ind i traktaten. Dele af det retslige og indenrigspolitiske samarbejde (grænsekontrol, flygtningepolitik) skal med tiden (fra 2004) omfattes af flertalsbeslutninger, mens politisamarbejde og strafferet stadig kræver enstemmighed. Udenrigs- og sikkerhedspolitik udvides med militære opgaver fra Vestunionen (WEU - nedlagt i 2010). Ret til aktindsigt skrives ind i traktaten.

1998: Dansk folkeafstemning om Amsterdam-traktaten. 55,1 pct. ja, 44,9 pct. nej.

TRIN 6: Plads til flere

2000: Nice-traktaten vedtages for at give plads til de østeuropæiske lande: Ny stemmefordeling i Ministerrådet og ny pladsfordeling i Parlamentet grundet forventet udvidelse med 12 nye medlemslande. Flertalsafgørelser på flere nye områder. Muligheden for at straffe udemokratiske medlemslande. Charter om grundrettigheder knyttes til traktaten.

2000: Dansk folkeafstemning om euroen. 46,8 pct. ja, 53,2 pct. nej.

Demonstration mod EF-tilslutning 1972.

Fra seks til 28 lande

8 ... på vej
Tysk forslag om konvent om ny traktat

7 En slags forfatning
Lissabon-traktaten 2007

6 Plads til flere
Nice-traktaten 2000

5 Mere retsligt samarbejde
Amsterdam-traktaten 1997

4 Union og euro
Maastricht-traktaten 1992

3 Indre Marked, Væk med veto
Den Europæiske Fællesakt 1986

DANMARK IND I EF VED ÅRSSKIFTET 1972-73

2 Told, marked, A-kraft
Rom-traktaten 1957

1 Kul og stål
Paris-traktaten 1951

= Dansk folkeafstemning

2013 - 28 lande

Udvidelse med Kroatien fra den 1.7

2007 - 27 lande

Udvidelse med Rumænien og Bulgarien

2004 - 25 lande

Udvidelse med Estland, Letland, Litauen, Polen, Ungarn, Tjekkiet, Slovakiet, Slovenien, Cypern og Malta

1995 - 15 lande

Udvidelse med Finland, Sverige, og Østrig (Norge stemte nej).

1986 - 12 lande

Udvidelse med Spanien og Portugal

1981 - 10 lande

Udvidelse med Grækenland

1973 = 9 lande

Udvidelse med Storbritannien, Irland og Danmark (Norge stemte nej)

1957 = 6 lande

1951 = 6 lande

TRIN 7: En slags forfatning

2007: Lissabontraktaten vedtages på ruinerne af den kuldsejlede forfatnings-traktat, som blev skabt i et åbent konvent 2002-2003, men stemt ned i Frankrig og Holland 2005.

Flertalsbeslutninger bliver hovedregel over hele linjen; opdelingen af politikområder i "søjler" efter forskellige beslutningsformer forsvinder.

De store lande med flest indbyggere får flere stemmer i ministerrådet (fra 2014).

EU bliver juridisk person – kan indgå internationale aftaler.

Charter om rettigheder, og EU-retten forrang bliver del af traktaten.

Topmøderne får fast formand (Herman Van Rompuy) og EU en slags udenrigsminister (Catherine Ashton).

2011: Finanspagten: Alle medlemslandene, minus Storbritannien og Tjekkiet beslutter en finanspagt med opstrammet styring af deres offentlige udgifter. Pagten er formelt set indgået uden om EU's institutioner med beføjelser til Kommissionen og Domstolen.

TRIN 8 på vej?

2012: Tysk forslag om, i december at starte et nyt konvent med det formål at udarbejde en ny traktat.

Årstallene markerer underskrivelse af traktater og aftaler. De politiske slutforhandlinger sker nogle gange året før, ratificering, og ikrafttræden oftest et eller flere år senere.

...Uffe Ellemann-Jensen, fortsat fra side 7

Alle kan se, at hvis euroen går i opløsning, så får vi en økonomisk fimbulvinter (*super-streng vinter lige for Ragnarok. red.*), som får sammenbruddet i verdensøkonomien i 2008 til at ligne det rene ingenting.

En række europæiske lande vil opleve så voldsomme opbremsninger, at det er et spørgsmål, om vores demokrati overhovedet vil kunne holde til det. For du ser jo allerede, at demokratiet lider mange steder – f.eks. i Ungarn. Og du ser, hvordan grupperinger, der ikke er særlig demokratiske, og som i hvert fald er fremmedfjendske, er gået frem, selv i lande som Finland og Holland.

Næste skridt kan meget vel blive, at protektionismen får lov at brede sig. Hvis man begynder at finde på finurligheder, og Det Indre Marked bliver truet, så er man inde i en udvikling, som jeg synes er forfærdelig uhyggelig.

”Jeg frygter en opløsning”

Jeg når ikke at stille næste spørgsmål, før Uffe Ellemann-Jensen selv fortsætter:

Hvad tror jeg så, der skal til for at undgå denne situation? Jeg tror ikke, der er andet at gøre end det, tyskerne maser på med i øjeblikket, nemlig at kræve en bankunion, kræve en finansunion og på længere sigt tage de politiske konsekvenser og styrke den politiske union.

Det kan så føre til et brud med drømmen om et Europa i én hastighed (*hvis bank/finans(politisk union kun gælder eurolande. red.*), men reelt har du jo allerede i dag et Europa i flere hastigheder.

” En række europæiske lande vil opleve så voldsomme opbremsninger, at det er et spørgsmål, om vores demokrati overhovedet vil kunne holde til det.

Kan det føre til en situation, hvor nogle lande forlader kernesamarbejdet, og nogle måske går helt ud?

Jeg er da dybt bekymret for, hvad en kommende folkeafstemning i Storbritannien vil føre til. Så jeg frygter en opløsning, der kan ende med en gruppering omkring det Tyskland, der bliver stærkere og stærkere.

Men hvor stærk vil lysten så være til at indgå i en tysk styret Union? Hollænderne vakler for øjeblikket. Fransk-mændene, spaniolerne gør det samme. Danskerne fløjter, kigger op i luften og

lader, som om der ikke foregår noget omkring os.

Men jeg kan ikke se andet, end at hvis fru Merkel skal kunne komme igen med en mere aktiv støttepolitik for euroen, euroobligationer, fælles håndtering af gælden osv. – er det nødvendigt med et meget mere forpligtende samarbejde.

Demokratisk underskud

Angela Merkel lægger nu op til et konvent og dermed til en ny traktat. Tror du det kan blive et lykkeligt forløb?

Brændt barn skyr ilden. Jeg tror, det bliver et meget, meget kompliceret forløb. Det bliver svært at slæbe befolkningerne med til det. Og du får virkelig brug for i ramme alvor at diskutere begrebet ”demokratisk underskud”.

Jeg har altid sagt: Hold op med det ævl. Der er ikke demokratisk underskud i EU.

Men med de hårde, fælles regler, man nu taler om, må man sige som under den amerikanske revolution: ”Ingen beskatning uden repræsentation”. Derfor bliver f.eks. EU-parlamentets rolle helt afgørende. Sikke et hyl, der bliver herhjemme. Men det er den slags ting, du er nødt til at tage op, hvis der skal være en fælles beskatning eller det, der faktisk er tale om nu, fælles dækning af hinandens gæld.

” Vi skal ikke ønske os, at Sydeuropa i den grad sækker bagud

Jeg har hørt dig sige, at krisen kan resultere i en deling mellem Nord- og Syd-europa, og at landene omkring Østersøen udgør ”toppen” i Europa, som vil klare sig bedre end resten. Hvad fører det til?

Jeg mener, at hele diskussion om ”Top of Europe” er meget relevant. Du har et Sydeuropa i store problemer, og dér, hvor man har klaret sig bedst, det er i lande som Finland, Polen og nu også de baltiske lande, der har hevet sig selv op af krisen. I viljen til at håndtere krisen og gøre de barske ting er der en klar deling mellem nord og syd.

Ser du et Nordeuropa omkring Østersøen, som bliver stærkere og stærkere, mens Sydeuropa bliver svagere og svagere?

Det er en mulighed. Jeg tror ikke, vi skal ønske os det. Vi skal ikke ønske os, at Sydeuropa i den grad sækker bagud. ♦

Andreas Marckmann stiller skarpt på de danske EU-parlamentarikere

EMILIE TURUNEN

Hvordan ser EU ud om to årtier, hvis du kunne få din vilje?

Jeg håber, at vi har knækket koden til at være en region, der kombinerer grøn vækst med et højt niveau for velfærd og stærke velfærdsstater. Meningen med EU for mig er, at vi skal sikre muligheder for flest mulige europæere. Det kræver virkelig en satsning på offensiv vækstpolitik og grøn omstilling.

Hvad med EU's institutioner?

Jeg tror, vi har et mere integreret EU om 20 år. Det er vi i hvert fald nødt til, hvis euroen skal overleve.

Er det en god ide med mere integration?

Det er en nødvendig konsekvens, for eurolandene er nødt til at føre en mere fælles økonomisk politik for at have en fælles mønt. Jeg håber, at den økonomiske politik bliver mere venstreorienteret, end EU har lagt for dagen nu. For eksempel Vækst- og Stabilitetspagten er udtryk for en meget tysk og borgerlig politik.

Hvad er den største hindring for, at EU kan blive til det, du drømmer om?

Der er flere. EU er nødt til mere konsekvent at arbejde med at øge gennemsigtigheden og inddrage borgerne mere i det europæiske projekt. EU er også nødt til at føre en anden økonomisk politik. Hvis Merkel får sin vilje, så fører vi en politik, der er ekstremt forskrækket for inflation og har enorme sociale omkostninger. I Tyskland er millioner af arbejdende fattige, fordi hun holder lønnen i bund.

Det er også en hindring, at EU er for teknokratisk. Lige nu er krisen rigtig hård, mange unge er arbejdsløse og mange må gå fra hus og hjem. Og hvad holder Kommissionens formand Barroso så sin State of the Union-tale om? En bankunion! Man designer nogle meget teknokratiske løsninger i stedet for som politikere at tage ansvar for Europa og sige: Vi har en drøm om, at EU ser sådan her ud.

Jeg ser EU som et sted, hvor vi skal løse det, vi ikke kan i medlemslandene – f.eks. tæmme finanssektoren og gøre noget ved klima- og ressource-udfordringen. Men vi er nødt til at bryde med de gamle regnemetoder, der dominerer i Danmark, i andre EU-lande og især i Kommissionen: At det altid er pengene først. ♦

Fløjene i S

I sin bog om Jens Otto Krag giver Bo Lidegaard en skarp karakteristik af splittelsen mellem EF-tilhængere og – modstandere i Socialdemokratiet frem til murens fald i 1989:

” Ivar Nørgaard fastholdt, at Rom-traktatens indledende ord om ”en stadig dybere integration” kun var uforpligtende mundsvejr, og at det Danmark ville forpligte sig til, var det faktisk eksisterende økonomiske og handelspolitiske samarbejde. Alt derudover skulle besluttes ved enstemmighed. Danmark kunne derfor selv sætte grænsen for, hvor langt og i hvilken retning man ønskede at gå i den videre integrationsproces. Den troede de unge modstandere ikke på. De havde en uafrystelig fornemmelse af, at ”der stak noget under”. At den falske tone, der i årevis havde lydt i den danske sikkerhedspolitiske debat, havde fundet ny klangbund i europapolitikken.

Derved kom hele vægten af den anti-amerikanske stemning og Vietnamkrigen med alt, hvad deraf fulgte, til at hvile tungt på EF-projektet. Hvor Krag og hans ligesindede så Europas samling som en tiltrængt modvægt til den fuldstændige amerikanske dominans i den vestlige verden, så de unge modstandere blot yderligere et instrument i hænderne på de mørke, internationale kræfter, der i sidste ende var kontrolleret af amerikanske kapitalinteresser.

Ivar Nørgaard (S), markedsminister 1971-77, medunderskriver af traktaten om Danmarks indtræden i EF 1972.

De unge havde et skarpt blik for, at i den europæiske integrationsproces kunne man ikke sige A og C uden også at ville B og D. Der er derfor en egen logik i, at netop denne gruppe unge modstandere senere, ved den kolde krigs afslutning, én efter én blev overbeviste europæere, fordi de nu kunne tilslutte sig de politiske perspektiver, de tidligere havde vendt sig imod.

Deres overbevisning om projektets fundamentalt politiske karakter gav sig nu udslag i en stærk betoning af, at Europa må man ville helt og fuldt, hvis det skal give mening at være med.

Citeret fra: Bo Lidegaard: Jens Otto Krag 1962-78, Gyldendal 2002.

Mogens Lykketoft, fhv. udenrigs-, finans- og skatteminister, nu formand for Folketinget.

Danmark har ”stor” medbestemmelse i EU

Det mener Folketingets formand, der engang sad i socialdemokratiets nej-til-EF gruppe

AF OLE AABENHUIS

Mogens Lykketoft, du sad i Arbejderbevægelsens Erhvervsråd i 1972 og var med i nej-gruppen i dit parti, Socialdemokrater mod EF. Hvad var det for et Europa, du forestillede dig dengang?

Min bekymring dengang var, at EF ville cementere en opdeling af Europa og blive domineret af konservative, katolske kræfter.

Sådan gik det ikke. I dag omfatter EF/EU det allermeste af Europa, og dem der som Norge og Island er udenfor, er alligevel nødt til at tilpasse sig EU uden at have samme indflydelse på udviklingen, som vi har i Danmark

Mener du i dag, at EU har styrket lønmodtagergrupperne i Danmark og i Europa?

Jeg mener spørgsmålet er stillet forkert. Der er meget i den globale udvikling, der risikerer at svække lønmodtagerorganisationerne, men det kan man ikke laste EU for. Snarere tværtimod.

EF/EU har fra starten været anklaget for et demokratisk underskud. Mener du, et sådant underskud eksisterer i dag, og hvor træder det frem?

Der er altid plads til forbedring, men EU er i Danmarkshistorien den første gang, vi har fået en demokratisk medbestemmelse over for de store naboer, der så ofte har afgjort vores skæbne henover hovedet på os.

Og vi har i forhold til hvor få danskere, der er i Europa, en helt uforholdsmæssig stor medbestemmelse på kontinentet.

Det Folketing, du er formand for, har været det første til at forlange, at regeringens ministre skal have et mandat fra den folkevalgte forsamling, før de forhandler i EU. Mener du, det system fungerer optimalt i dag?

Jeg synes faktisk ordningen fungerer efter sin hensigt og sikrer Folketinget bedre indflydelse end de fleste andre parlamenter har.

Tyskland presser i øjeblikket på for at få et europæisk konvent og en ny traktat, altså endnu en ny grundlov for EU. Ser du mulighed for, at man i denne situation kan presse på for at få et mere demokratisk, mere socialt og mere solidarisk EU?

Jeg tror ikke på mulighederne for at vedtage en ny europæisk grundlov eller på traktatændringer i den nuværende europessimistiske stemning i de europæiske befolkninger.

Men jeg tror, at ændringer i den hjemlige partipolitiske balance rundt i landene – og ikke mindst i Tyskland – er afgørende for, om Europa bliver mere socialt og solidarisk.

Burde nationale parlamenter spille en stærkere rolle i et nyt EU?

De nationale parlamenter har en central rolle, hvis de bruger den. Og den vil blive styrket, hvis de – som vi prøver i Folketinget – involverer fagudvalgene langt mere i EU-sagerne forud for den endelige behandling i Europa-udvalget. ♦

Jo mere, vi ved, des mere kritiske bliver vi!

NOTAT blev født i et udbrud af kollektiv vrede over pressens dækning af EF. Og det kritiske element er stadig det samlende, mener Sven Skovmand.

AF IDA ZIDORE

»Jo mere, vi får at vide om EU, des bedre kan vi se, hvor gal en idé, den er. Det er derfor, kritisk oplysning er så vigtig.«

Ordene er journalisten, forfatteren, historikeren og politikerens Sven Skovmands. Og han er ingen hvem-som-helst. Skovmand – der også er fast leverandør af "Skovmands Notater" her i bladet – var en del af den gruppe, der efter EF-afstemningen i 1972 stiftede NOTAT.

Spørger man Skovmand, hvordan det hele begyndte, bliver man hurtigt ført ind i en fortælling om kollektiv vrede. Og en farlig mangel på saglighed hos dem, der styrede debatten.

Groft og forløjet

Så altså, begyndelsen. Det var, med Skovmands ord, den danske presse, der skabte behovet for NOTAT, da den helt og aldeles svigtede i sin dækning af afstemningen om Danmarks tiltrædelse til EF.

»Når Politiken kom ind ad døren, følte jeg det, som om der lå en giftslange på gulvmatten. Den var fyldt med løgn, og det var de andre aviser også. Og aviserne spillede jo en langt større rolle, end de gør i dag«, siger Sven Skovmand, der ikke var alene om sit synspunkt.

Vi har bedt Notats yngste journalist, Ida Zidore, om at interviewe Notats olderman og (med)stifter, den 76-årige Sven Skovmand.

Den dengang 36-årige journalist på Information allierede sig hurtigt med lige-sindede i Folkebevægelsen mod EF. Men selvom modstandskampagnen hurtigt voksede sig stor og stærk, blev det alligevel til et ja d. 2. oktober 1972.

At notere – sagligt og omhyggeligt

Danskernes ja efterlod nej-sigerne i et vadedsted. Skulle man opgive eller fortsætte kampen?

Det var reklamemanden Morten Jersild – far til tv-journalisten Jens Olaf Jersild – der foreslog, at man kunne fortsætte ved at gøre lige præcis det modsatte af den løgnagtige presse. Man kunne lave et EF-kritisk blad.

»Jersild havde gjort en kæmpe indsats i Folkebevægelsens kampagne og var i det hele taget meget opfindsom. Det var også ham, der fandt på navnet NOTAT. Han sagde, det signalerede saglighed og omhyggelighed med at notere, hvad der skete i EF«, erindrer Skovmand.

NOTAT udkom første gang i marts 1973 som ugeavis, og det var den unge Skovmand, der redigerede det første nummer. Ebbe Kløvedal Reich blev dog snart fast redaktør.

Damefrisøren

Desværre var Morten Jersilds dage som udgiver af NOTAT hurtigt talte.

»Det var usædvanligt for en reklamemand at gå ind i politisk arbejde. Flere af hans kunder afbrød samarbejdet. Efter et års tid kunne han af flere grunde ikke opretholde foretagendet længere, så NOTAT gik fallit«, erindrer Skovmand.

Partikammeraterne fra Radikal Ungdom, Jens-Peter Bonde og Finn Ellegaard, der også havde været involveret i både Folkebevægelsen og NOTAT fra starten, vurderede, at der var mening i og behov for at videreføre NOTAT efter Jersilds exit.

Sammen med kollegaen Ole Krage-lund lejede de sig ind i en »meget ydmyg, forhenværende damefrisørsalon på Nørrebrogade«, hvorfra de relancerede bladet som Det Ny Notat.

»Som Jens-Peter sagde, skulle man lave et blad, der svarede til den økonomi, man havde. Og i takt med, at der kom flere abonnenter og flere penge, skulle man så forbedre bladet. Metoden virkede faktisk. Jeg kom selv til at bidrage til økonomien gennem bladet "Samtid", som jeg ejede i fællesskab med Notat«, forklarer Skovmand.

En gammel skole

Efter et par år i salonen, begyndte NO-

TAT's redaktion at lede efter større lokaler. Skovmand fik kammeraterne overtalt til at kigge efter steder på Jyllands næse, hvor han selv var – og fortsat er – bosat.

»Det var på det tidspunkt, at vi fandt den gamle skole i Allingåbro. Så hele redaktionen flyttede til Djurslund midt i 1970'erne.«

De første år på skolen var præget af stor arbejdsomhed og sammenhold. NOTAT's redaktion boede og arbejdede som et kollektiv. Men man fik efterhånden flere og flere medarbejdere, og det blev for meget af det gode.

Ligeløn og kollektiv

»Samarbejdet byggede på et princip, som jeg i dag tænker tilbage på med rædsel. Alle skulle have den samme løn uden hensyn til, hvor dygtige de var, og beslutningerne skulle træffes i enighed. En overgang skulle man endda skiftes til at passe børnene, så alle kunne få arbejdet. Det kunne ikke gå i længden,« fortæller han.

Det store kollektiv svandt efterhånden ind og blev til en mere "almindelig" arbejdsplads.

En bevægelse bliver til to

De fleste i NOTAT var også aktive i Folkebevægelsen mod EF. Det til trods for, at nogle var Radikale, mens andre var DKP'ere. Forskellene betød ikke så meget, siger Sven Skovmand i dag, for »dét, der samlede os, var stærkere end det, der skilte os. Vi skulle fortælle folk, at EF var noget skidt.«

Alligevel var det ikke uden betydning for NOTAT, at Junibevægelsen blev stiftet i 1992 for de mere "moderate" EU-kritikere.

»NOTAT var pludselig ejet af både Junibevægelsen og Folkebevægelsen. Især i Folkebevægelsen følte mange bitterhed

over bruddet. Men politisk set var det en klar styrkelse, at kritikerne af EU fandtes i to grupper.

»Det handlede jo trods alt stadig om, at vi ville skabe kritisk oplysning om EU. Det var vi alle sammen interesseret i«.

I dag

Siden har NOTAT gennemgået en endnu større forvandling. Det udgives nu af det partipolitisk uafhængige og neutrale oplysningsforbund DEO. Og det bærer bladet præg af, synes Skovmand:

»Der er ikke den glødende modstand som tidligere, men der er da stadig et enormt behov for et blad, der fortæller, hvad der egentlig foregår i EU. Jeg kan godt lide den drejning, NOTAT har taget. Der kunne heller ikke have været nogen anden udvej«, vurderer han.

»NOTAT blev skabt som en modvægt til manipulation af offentligheden. Meget er sket siden, men det kan altså stadig lade sig gøre at blive offer for manipulation. Derfor har NOTAT fortsat en vigtig funktion. Det handler om at blive oplyst, så man kan gennemskue løgnen«. ♦

Kommissionen ændrer holdning til biobenzin

12. september. 10 procent af transportens drivmidler i 2020 skal bestå af biobenzin. Denne beslutning er blevet skarpt kritiseret, og nu reagerer Kommissionen, oplyser Jyllands-Posten 12. september 2012 i artiklen »Bio-brændstof belaster miljøet«.

En rapport viser nemlig, at kravet vil føre til en størstilet rydning af skove, og at det vil forøge CO₂-udslippet med 495 millioner tons. Derfor har Kommissionen udarbejdet et nyt direktiv, der begrænser brugen af »fødevare-afgrøder« til biobenzin til 5 procent. Samtidig vil man modregne de negative virkninger ved brugen af biobenzin i de enkelte landes klimaopgørelser.

Forslaget vil møde modstand, for EU's industri af biobrændstoffer omsætter for omkring 100 milliarder kroner og beskæftiger cirka 50.000. Og hovedparten af produktionen bygger på raps, soya og palmeolie og udleder dermed stort set lige så meget CO₂ som almindelig benzin eller diesel.

Flot klart af klimakommissær Connie Hedegaard. Lad os håbe, at arbejdet lykkes.

EU gør det svært at indføre digitale bibliotekspenge

12. september. Når forfattere har deres bøger stående på et bibliotek, får de penge for dem. I alt blev der i 2011 givet 166 millioner kroner til forfattere, der skrev bøger på dansk. E-bøger giver derimod ikke bibliotekspenge, og EU's regler gør det svært at finde en ordning. Det oplyser Berlingske onsdag den 12. september 2012 i »E-bøger skal også give bibliotekspenge«.

Det naturlige vil være at give forfatterne penge, hver gang et bibliotek udlåner en e-bog. Men EU kræver i en sådan situation, at også udenlandske forfattere skal have penge. Og så vil et stort beløb gå til udlån. Et udvalg skal nu se på, om der kan findes en løsning.

Udvalget får en svær opgave, og det er en skam. For forfattere til E-bøger fortjener en lige så god behandling som dem, der skriver fysiske bøger.

Tysk dom: »Ja, men!« til Finanspagten

12. september. Angela Merkel kunne ånde lettet op, efter at Forfatningsdomstolen i Karlsruhe i en foreløbig kendelse på denne dag havde sagt ja til, at Tyskland kan underskrive Finanspagten og give tilsagn om 1425 milliarder kroner til Den europæiske Stabilitetsmekanisme, ESM.

Domstolen havde set på sagen i over tre måneder, og mange EU-politikere frygtede, at den ville spænde ben for den

SKOVMANDS NOTATER

7. - 12. SEPTEMBER

tyske tilslutning til EU's beslutninger. Men så vidt gik Domstolen ikke. Den erklærede dog, at yderligere bevillinger til ESM skal godkendes af det tyske parlament.

Domstolen kræver desuden, at tyske parlamentarikere skal have fri adgang til dokumenter og oplysninger fra ESM. Den bestrider også, at fondens ledelse og ansatte skal have strafferetslig immunitet for eventuelle kriminelle gerninger, de begår i tjenesten. De må heller ikke være bundet af tavshedspligt.

Det kan man læse mere om på notat.dk i artiklen »Tyske lovgivere skal have adgang til det hele«.

Selvom Domstolen valgte at sige ja til Finanspagten, stiller den alligevel betingelser, som der er grund til at være glad for.

EU vil fordyre kinesiske solceller

7. september. Ifølge Financial Times fra 7. september 2012 vil EU-Kommissionen nu undersøge, om kinesiske solceller sælges til en pris, der ligger under omkostningerne ved at producere dem.

Kina solgte i 2011 solceller for over 150 milliarder kroner til EU. Solcellerne blev solgt til en langt lavere pris, end man hidtil havde været vant til. Det har gavnet alle, der sætter solceller op. Men det rammer producenterne af solceller i EU-landene, og de har derfor opfordret Kommissionen til at gribe ind.

Kommissionen vil formentlig som så ofte før sige, at kineserne begår dumping. Det bliver svært at bevise, men Kommissionen kan alligevel beslutte, at den vil lægge en ekstra told på solcellerne fra Kina – måske over 50 procent – hvis kineserne ikke sætter deres priser i vejret.

Kommissionen har altid betragtet det som en af sine hovedopgaver at beskytte ineffektive EU-virksomheder mod konkurrence. Og nu gælder det altså solcellerne.

Notaterne kan i uddybet form læses på www.notat.dk under de samme overskrifter.

Morten Jersild (1936 - 2009) var en pioner inden for holdningsbaseret markedsføring i Danmark. I 1972 stod han bag den største lede kampagne for Folkebevægelsen mod EF. Senere fulgte bl.a. aids-kampagnen med enorme kondomer på bybusserne.

Nyt om parlamentarikerne

NOTAT ser det som en vigtig opgave at fortælle læserne, hvad danske medlemmer af EU-Parlamentet tænker og gør.

Som noget nyt vil journalist Andreas Marckmann lave korte interviews med parlamentarikerne om de temaer, NOTAT tager op.

Andreas har tidligere blogget om Parlamentet på euzoo.dk og skrevet om EU til flere medier. Han er forfatter til "Håndbog i EU for journalister", udgivet af Dansk Journalistforbund i samarbejde med EU-Kommissionen i Danmark.

Andreas Marckmann stiller skarpt på de danske EU-parlamentarikere

Hvad drømmer du om, der skal ske med EU de næste par årtier?

»Jeg håber, vi kan gøre op med de fejl i systemet, som krisen har åbenbaret. Vi er ved at være tilbage, hvor Frankrig og Tyskland deler Europa mellem sig«.

»Problemet er, at de traktater, vi har vedtaget, har handlet meget om at gøre klar til at optage nye lande. Men samtidig måtte EU ikke blive for omfattende, fordi regeringslederne var bange for folkeafstemninger. Det betyder, at vi har fået pillet lidt ved nogle stemmевægte og antallet af parlamentsmedlemmer, men EU har nogle store problemer, traktaterne aldrig har løst«.

Hvad er det for problemer?

»Det handler blandt andet om at sikre en stærk EU-Kommission, der både er vogter og motor for traktaten. Det har vi slet ikke i dag. Modsat hvad mange danskere tror, så flyder der mere og mere indflydelse tilbage til medlemslandene. Dermed bliver EU bare de store landes diktat«.

»Beslutningsprocessen er også et demokratisk problem. Folk kan ikke gennemskue, hvordan EU træffer beslutninger. Det skal være mere klart«.

Hvordan løser EU de problemer?

»Vi kan for eksempel lade formanden for EU-Kommissionen være valgt af EU-Parlamentet. Så får du en kommissionsformand, der står til ansvar for en fælleseuropæisk institution og ikke hele tiden ligger under for regeringscheferes luner. En formand vil gerne genvælges, og så er han nødt til at føje de nationale dagsordener, der er jo altid et valg om hjørnet et sted i Europa. Det svækker Kommissionen«.

»Udenrigspolitisk er Europa dybest set uin-

teressant i dag, vi er ikke engang en pol i den multipolære verden. Det er en kæmpe svaghed. Her skal man nok gøre op med nogle hellige køer for at sikre et stærkt Europa. For eksempel må vi overveje vetoretten«.

Jens Rohde,
medlem af EU-parlamentet for Venstre

Hvad er den største hindring for, at EU kan blive til det, du drømmer om?

»Der er for mange regeringschefer og for få statsledere i Europa. Alle er så bange for at tale om fællesskabet som noget godt, tværtimod spekulerer mange politikere i at gøre EU til summen af egne mangler. Men når man ikke tør tale om de store linjer, så bliver det de små ting, der skal fylde samarbejdet ud. Det ser folk som overregulering«.

»Regeringscheferne er bange for deres egen skygge, og derfor taber de kampen. I virkeligheden er EU ved at gå op i limningen mange steder på grund af angsten for at træffe de rigtige beslutninger. Det er den største forhindring«.

Andreas Marckmann stiller skarpt på Emilie Turunen inde i bladet side 12.

Kan menneskehandel bekæmpes uden EU?

Torsdag den 8. november kl. 19-21.30 på Wegeners Gård, København V

Torsdag den 15. november kl. 19-21.30 på Kvindemuseet, Aarhus C

Hvad gøres i EU og hvad gøres af andre? Er retsforbeholdet en hæmsko for Danmark?

Mød ekspert og politikere i København: **Trine Mygind Korsby, Line Barfoed (EL), Britta Thomsen (MEP,S).**

Aarhus: **Nell Rasmussen, Pernille Skipper (EL), Britta Thomsen (MEP,S).**

Pris: 50 kr., 20 kr. for studerende.

Arrangør: DEO i samarbejde med Kvindemuseet i Aarhus.

SE MERE PÅ www.deo.dk

DEO EU-debat - mere spændende - mindre fastlåst
info@deo.dk - tlf. 70 26 36 66